

have taget fejl af årstiderne, som gamle duknakke-
de koner med næbbene som lange næser stikkende
ud fra fjerenes grå sjaler står de to sovende hejrer
Erling Kristensen (9). [De] stod i timevis ved mo-
sebredden i dybe tanker, ofte i de mærkeligste stil-
linger. De kunne begge stå på ét ben med hovedet
trukket ned mellem skuldrene og næbbet lodret i
vejret så de lignede vingeløse jettflyvere *Kelvin
Lindemann* (10). Sindigt passer den sin dont og
spankulerer af i lange, afmålte skridt. Dens store,
tilsyneladende så tunge krop vugger over de grøn-
gule, stilkede ben, den korte brede hale næsten
kæmmer vandoverfladen, mens den trinde, arm-
lange hals er i idelig bevægelse og retter det dørk-
formede næb som en floret ud i de forskellige
angrebsstillinger *Svend Fleuron* (11).

Gl. danske dyrerim o. 1460: Efter fisken i vandet
kan jeg fare · med mine ben, dog [selv om] de er
bare; · jeg siger på min tale så: · intet uden umage
kan man få ... Ej kan jeg bøjes i vidjekurv, · min
stjært mig følger til fæste og borg ... (12).

Der kommer hejren i bølgeflugt, · velkommen
skal han være! · Rigtignok synger han ikke smukt,
· har ingen skønne fjere. · Rigtignok har han et
slet renommé · for vjse tyverænker. · Fiskeren
vil ham nødig se, · kun på hans død han tænker
St. St. Blicher (13).

Hejren [svinger] sig nordlig op, pløjer · luften
med sit hårde næb · som sablen glider ud af ske-
den · og blinker blændet i dagens skær; · står på
rolige lange vinger over · lyngen i lige flugt mod
stranden. · O, alt for fine, fortumlede hejre, · du
frørnes skælmske morder. *Axel Salto* (14).

Og jomfru Hejre, tanten, · der tripper om så sip-
pet, sart *Karl Gjellerup* (15).

Højnordens hejre – kongelig · du kredser over vå-
rens vig · sært saga-lig. · Du hører til i Nordens
hus. · I dine blågrå vingers brus · er sagasus *K. L.
Kristensen* (16).

St. St. Blicher, Hejren (17); K. L. Kristensen, Hej-
ren (18), Der kredser et par hejrer (19); Hans
Mølbjerg, Tænsom hejre (20).

LITTERATUR: (1) 248 2,222; (2) 222b 80; (3)
16c 150; (4) 402 60; (5) 891 73; (6) 248c 1,43-45;
(7) 625b 84,89f; (8) 248c 1,43f; (9) 465 18f,105;
(10) 521 46f; (11) 222j 14; (12) 104 104f; (13) 69b
43; (14) 758 13; (15) 274 51; (16) 467e 54f; (17)
69b 43f; (18) 467e 54f; (19) 467d 27; (20) 587d
58f.

Rørdrum med store dununger. BIOFOTO/Ib Trap-
Lind.

Rørdrum, *Botaurus stellaris*

Rørdrum, hejrestor fugl med mørke pletter og stri-
ber, ben og hals er kortere end hejrens. Den hol-
der sig skjult i rørskove, stemmen høres om nat-
ten i yngletiden.

Rørdrummens knogler er fundet fra yngre stenal-
der (1), og den var tidligere ret alm. i Danmark;
nu hører den til vore sjældne ynglefugle, bestan-
den er næppe over tredive par, hvoraf de fleste
yngler i Vejlerne Njælland og i Sønderjylland. To-
talfredet 1922.

– Danmarks Dyreverden 6, 57f.

Rørdrum, gammeldansk d.s., også stavet rørdrom-
me, -drump, -drøm; forleddet er (tag)rør efter op-
holdsstedet, efterleddet lånt fra middelnedertysk,
oldhøjtysk har røredumbil, som efterligner fug-
lens pauken i yngletiden (2) jf. drumme 'frembrin-
ge en dyb, hul lyd'; »når denne fugl stikker sit næb
ned i rørene giver den en stor drom og lyd fra sig«

(1563; 3) sml. nedenfor. Fejlagtige tolkninger af navnets efterled: »Af dens ophold imellem rør og dens skrig, der har nogen lighed med alarmen af en tromme, har rørdrummen sit navn« (1809;4); »navnet skal stamme fra, at fuglen er så 'dum', at den såret sætter sig til modværge i stedet for at flygte« (5).

Rørhejre 1829 (6), *rørdrumme* Samsø (7), *kofugl* Sjælland (8), stemmen kan minde om et kobrøl jf. *sumpokse* (9); *kropfugl* (10).

LITTERATUR: (1) 548 47; (2) 626 320; (3) 659 18,224; 389 4, 1801,51; 436 219 (Fyn); 57 139 (MSjæll. o.1790); (4) 439d 309f; (5) 212c 3,126; (6) 903 5.2, 165; (7) 160 1904/28:352; (8) 388; (9) 516 44; (10) 434 2,637.

STEMMEN

Næppe nogen anden af vore fugle er omgivet med så megen mystik som denne. Både dens skjulte levevis, ugleagtige flugt og ejendommelige stemme, der meget ligner en tyrs brølen, har bidraget hertil *A. F. V. Seier* (1); folk var bange for denne mærkelige fugl, der ikke alene havde en stemme så kraftig som et pattedyr, men oven i købet havde valgt natten til at spankulere rundt i, og som ... når man endelig mødte den nærmest lignede et spøgelse *Ingvald Lieberkind* (2).

Rørdrummens stemme skabte sagn om åmandens køer, der brølede af længsel efter igen at komme på land (3). I gamle dage boede på Aggersborggård ved Limfjorden overfor Løgstør en herremand Mads Spejser. Han var en streng husbond og ubehagelig nabo og ilde lidt i alle måder. Han fik derfor ikke fred i sin grav. Hans ånd farer som en stor mørk fugl over egnen, flyver med lydlose slag af de store vinger og udstøder rørdrummens hæse skrig (4).

Hannens stemme blev også i midten af 1600-t sammenlignet med en tyrs brøl (5); »med næbbet stukket ned i vand, dynd, jord eller ... i et rør udstøder den et brøl som en tyr, hvilket kan høres langt borte« (1655; 6); det lyder »som brølede en tyr ind i et jernrør« (7); stemmen minder om en uvan tyrs brummen (8) eller om parringsbrølet fra en okse (9).

Lyden frembringer fuglen med næbbet stukket under en vinge (1802; 10) eller ned i vand (1809; 11). Rørdrummens dumpe stemme høres »som om den råbte i tønder derude fra de vådeste vidder,

Rørdrum mellem tagrør. BIOFOTO/Ib Trap-Lind. Overfor: Aftenstemning. Joakim Skovgaard i „Ellens Versebog“, 1946.

som kobøjer viser de vej for, hvor mosefuglen endnu roligt kan slå sig ned« (12); dybe toner fra en fjern klokkebøje (13), et tågehorn (14), »hult og brummende som kom det ud af en tønd« (1796; 15), som når vinden tuder i en tønd (Vedersø 1892; 16); rørdrummens hule tøndelyd, den sjældneste lyd i Danmark *Ole Vinding* (17); en sær, hul røst omtrent som en fjern dampers tuden eller som den lyd, der fremkom, når man som barn pustede i den tomme sodavandsflaske *Svend Kaulberg* (18), blot meget mere kraftig og mere vellydende (19).

Fuglen råbte »gå té [til], gå tél« og lokkede således kreaturerne i tørvegrave (VHanherred 1892; 20). Talemåde: der er *ome* [kraftig røst] i ham som i en rørdrum (21).

Ude i fjordens urskove af rør og siv slog rørdrummen sin tamtam *Kaj Munk* (22). En underlig langtrukket lyd. Som en dyb og stille bastone stiger den gennem aftenen og bæres ud over vange- ne. Det er rørdrummens pauken, denne lyd, som de færreste kender undtagen fra de gamle digteres vers ... Den er så ubeskrivelig og kærnedansk. Det er, som hører den med herude i fjorden og de milevide engdrags aftenstemning. Mangelfuldt ville det være, om den tav. Den er fortryllet midt i fortryllet. Al vårnattens sødme og tryllende kogleri dirrer gennem dens tone og sænker sig gennem den dybt i vort sind *J. Bjerg-Thomsen* (23). Rørdrummen sidder iblandt de rør, · han mon' jo ingen vrede gør', · brummer kun sødelig *Hieronymus Justesen Ranch* 1630 (24).

I natten vemodigen brummer · rørdrummens klage fra tågede grund (a); hør! · hvilket suk! det hæver sig og dør · lig en basunes i søens hvislende rør (b) *St. St. Blicher* (25). Der bor en sjælden fugl i Danmarks have: · den sang med rørdrum-røst ved kæmpegrave *B. S. Ingemann* (26).

I mosen danser alferne · med strågule hår, · mens rørdrummen pauker · og nattergalen slår. *Christian Winther* (27).

Den er dunhammerens store brøler, rørdrummens lur ... er for rørskovene, hvad natravnen er for he- deplantageerne: nattens mystik og nattens stemme ... i de lyse nætter pauker den sine urtidstoner ud over de dampende moser *Ib Paulsen* (28).

St. St. Blicher, Rørdrummens sørgesang (29), Rørdrummen (30).

LITTERATUR: (1) 785 57; (2) 515 Fugle 1, 399; (3) 254 29/3 1932; (4) 169 3,1930-31,117-19; (5) 516 44; (6) 776 1,29 jf. 219 8,1796, 1296; (7) 255 8,1935, 71; (8) 707b 135; (9) 162 nr. 10,1953; (10) 418 215; (11) 439d 309; (12) 421 27/6 1954; (13)

51 2/5 1952 (Hans Hvass); (14) 151 6,57; (15) 219 8,1296; (16) 160 1904/30: 2542; (17) 910d 139; (18) 438d 84 sml. 255 8,1935, 72; (19) 158 17,1943, 99 (Carl Stampe); (20) 160 1904/28: 1321 (Øsløs s.); (21) 903 4.3, 1826, 71; (22) 583d 344; (23) 63 12; (24) 702 347; (25) a 69d 1,212; b. 69b; (26) 386d 4.8,241; (27) 912b 42 sml. 99; (28) 449 69,76; (29) Skytten på Avnsberg (1836); (30) Trækfuglene (1838).

VARSLER

Af fuglens lavere eller højere flugt slutter bonden sig til en våd eller tør sommer (MSjælland o. 1790; 1); anbringes reden højt kan der ventes en våd sommer (2).

Man håber på et godt, frugtbart år, når rørdrummen tidligt lader sig høre (1794; 3).

Når rørdrummen tuder, brummer i rørene eller klager sig kommer regn og blæst (Jylland; 4), SFyn (5).

Lige så mange brøl eller drum man hører i træk, lige så mange knæ (led) kommer der på bygstråene (ØMøn; 6), så mange fold giver byggen (Fyn, Næstvedegnen; 7), så mange dalere kommer sæderugen til at koste det efterår (Tarm o. 1850; 8). En gammel hyrde kom meget ængstelig hjem fra marken og sagde: Nu får vi død og dyrtid, for jeg har hørt *rødrumbi* give tre stød (ØFyn; 9).

Høres fuglen drumme eller tromme i længere tid varsler det krig (VJylland, Samsø, Langeland; 10).

Kløerne blev, indfattet i guld eller sølv, brugt som tandstikkere (11).

LITTERATUR: (1) 57 139; (2) 777g 215; (3) 882 7,321; 882c 16; (4) 464f tb. 3,150; 160 1904/27: 2366 (Gårslev v. Vejle, 1879); (5) 160 1904/27: 1076 (Håstrup,1884); (6) 160 1906/23: 324 (Borre,1932); (7) 138 22; 388 (o.1880); (8) 160 1906/23: 2576; (9) 160 1904/30: 1103 (Lakken- drup,1883); (10) 436 219 (VJyll.); 160 1904/28: 352 (1886); 281d 1884; (11) 516 44.

